

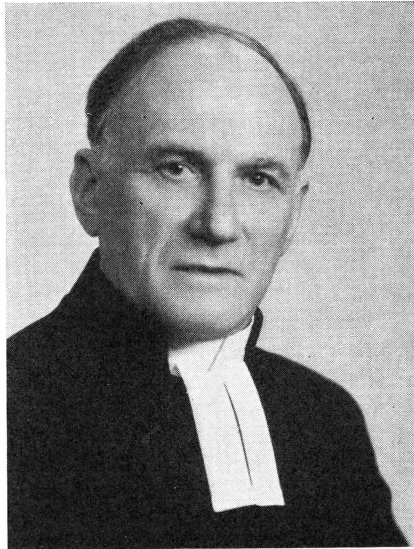
DE NYA MEDALJÖRERNA

Vid sitt årsmöte på Näsby slott 20 maj 1951 tilldelade Upplands fornminnesförening kontraktsprosten ERIK STRÖM, Heby, och disponent HERMAN SVENNGÅRD, Kungsängen, sin förtjänstmedalj. De båda högt skattade medarbetarna i vårt landskaps kulturminnesvård teckna här några drag ur sin verksamhet.

ERIK STRÖM

Jag är ingen riktig upplänning. Ty dels är jag född på Karlsborg i Västergötland, där min far vid tiden för min födelse tjänstgjorde såsom underofficer, dels är jag sedan många år bosatt i den del av Uppland som heter Fjärdhundra, där innevånarna själva hellre kalla sig västmanlänningar än upplänningar. Men å andra sidan har jag varit bosatt i landskapet Uppland sammanlagt längre tid än i något annat landskap. Alltså född på Karlsborg 8 mars 1891 kom jag med mina föräldrar redan samma år till Örebro, där jag växte upp, gick i skola och tog studenten vid Karolinska läroverket en solig majdag 1910. I september detta år börjar sedan min upplands-tid. Först var jag under fem år student i Uppsala, där jag prästvigdes sommaren 1915, och sedan under tre år präst i Hökhuvud-Skäfthammar i norra Roslagen. Efter ett 12 års för mig personligen mycket betydelsefullt gästbesök såsom komminister vid Forsbacka bruk i Gästrikland kom jag slutligen 1930 till min nuvarande befattning i Västerlövsta, där jag hoppas få stanna under min återstående tjänstetid. Mitt hopp är att också en gång få vila i den uppländska jorden.

Jag är icke heller någon riktig fornminnesvårdare. Egentligen känner jag mig synnerligen ovärdig att stå med i den rad av förtjänta och kunniga fornminnesvårdare, som erhållit Upplands Fornminnesförenings förtjänstmedalj. Min insats på detta område inskränker sig till att jag tog initiativ till bildande av Västerlövsta

Erik Ström.

hembygdsförening. Och till detta initiativ fick jag en alldeles särskild anledning. Jag hade länge gått och tänkt på att vi här i Västerlövsta borde ha en hembygdsförening, som kunde tillvarataga och bevara de minnen från gångna tider, vilka ännu funnes kvar i socknen. Men en hembygdsförening har icke blott uppgiften att på detta sätt knyta banden samman med gångna släkten. Den kan också bli ett medel att förena de nu levande människorna med varandra kring ett gemensamt intresse och en gemensam uppgift oberoende av alla partigränser för övrigt. Det var icke minst detta senare som hos mig gjorde tanken på en hembygdsförening levande.

Själva den yttre anledningen till att föreningen kom till var att den gamla Erik Ersgården från slutet av 1700-talet i Heby by skulle rivas för att giva plats åt en arbetarbostad. Jag hade redan tidigare genom förvaltare Arvid Holmberg i Heby blivit uppmärksamgjord på denna märkliga byggnad och utverkade nu av ägaren, Olsson och Rosenlunds AB i Heby, löfte att som gåva erhålla byggnaden till en hembygdsgård. Men för att mottaga byggnaden behövdes en hembygdsförening. En sådan bildades och vann genast stor anslutning i hela socknen. Omkring 1 000 medlemmar antecknades. Detta skedde sommaren 1943. År 1946 kunde byggnaden invigas på sin nya plats i den s. k. Klockarhagen. Gården har sedan utökats

med en stolpbod från By (en by i Västerlövsta), daterad 1694, och ett mycket intressant portluder från Över Sävne från 1840-talet. Gården är redan tidigare beskriven i årsboken Uppland, varför detta ej behöver göras här. Den är emellertid både ett hembygdsmuseum och en samlingsplats för bygdens folk vid olika tillfällen. Vi samlas där i tusental på Valborgsmässoaftonen för att hälsa våren med eldar och fyrverkeri, likaledes i tusental på midsommaraftonen till lekar och dans kring majstången. Där firas också familjefester och hålla föreningar av olika slag sina samkväm. Det är vår önskan att hembygdsgården skall bli alltmera tjänlig att vara en trivsamt samlingsplats vid sådana tillfällen.

Vi ha i vårt arbete för hembygdsgården haft mycken hjälp och uppmuntran. Först vill jag nämna landshövding C. Jonsson i Västerås, som två gånger besökt oss vid festliga tillfällen och som invigt gården. Så vill jag nämna Upplands Fornminnesförening med dess ordförande landshövding H. Kjellman i spetsen, som också besökt oss vid ett par högtidliga tillfällen, och alldeles särskilt dess intendent Nils Ålenius, som varit outtröttlig i att inspirera och vägleda oss i arbetet för vår hembygdsgård. Utan hans intresserade och kunniga arbete hade vi stått oss slätt. Här må också nämnas den uppmuntran och hjälp vi fått av intendent S. Drakenberg i Västerås. Arbetet hade dock ej kunnat genomföras om icke sockenborna i så hög grad givit det sitt stöd. Här kan jag icke nämna några namn. Endast må Olsson och Rosenlunds AB samt Västerlövsta kyrko- och kommunalfullmäktige särskilt nämnas för det värdefulla stöd de givit vid upprepade tillfällen. Men för övrigt stå vi i stor tacksamhetsskuld till styrelse, roteombud, medlemmar och olika sockenföreningar för det arbete de utfört för denna sak och det stöd de givit den. Och jag vet att det är med alla dessa som jag bör dela detta »Hembygdens tack», vilket Upplands Fornminnesförening med sin förtjänstmedalj velat uttala till mig, och för vilket jag känner mig djupt tacksam.

Erik Ström.

HERMAN SVENNGÅRD

Född 10 febr. 1891 i Adolf Fredriks församling i Stockholm räknar jag mig som genuin upplänning och detta i ännu högre grad sedan jag för mer än 25 år sedan slog mig ned i Kungsängen i Stockholms-Näs' församling. Mina ungdomsår tillbragte jag i den lilla vackra staden Torshälla. Skolstudierna bedrev jag vid läroverket i Eskilstuna. Vid 18 års ålder återbördades jag till födelsestaden.

Herman Svenngård.

Min mor var mycket intresserad för allt som var av kulturhistoriskt värde och som ett slags premium efter skolårets slut i juni fick jag varje år följa med henne till Stockholm, där hon tog mig med på museerna. Det dröjde inte länge förrän jag hade besökt alla museer som fanns i huvudstaden i början av 1900-talet.

I Torshälla, varifrån jag naturligt nog har de starkaste ungdomsminnena, väcktes mitt intresse för allt »gammalt», samtidigt som grunden till min samlarvurm lades. En person, som ej var utan inflytande i detta sammanhang, var artisten Georg Nyström i Torshälla. Han arbetade intensivt och med intresse på att av det vackra Holmberget i Torshälla göra ett friluftsområde med gamla byggnader, blommor och promenadvägar för stadsborna och andra att lustvandra i. Det roligaste jag visste som ung var att få hjälpa honom vid anordnandet av de s. k. holmbergsfesterna för att få medel till bergets underhåll och förskönande.

När Stockholms-Näs' hembygdsförening bildades 1942 var det ganska naturligt att jag råkade komma med bland initiativtagarna. Med liv och lust anslöt jag mig till den nya föreningens strävanden. En hembygdsförening har en stor kulturell uppgift att fylla i en socken, men för att kunna fylla sin uppgift med någorlunda fram-

gång måste den ha någonstans att bo. Jag kom då på idén att undersöka, huruvida en gammal gård i kyrkbyn kunde användas som hembygdsgård och om den skulle kunna förvärfvas för ändamålet. Dåvarande ägaren, f. d. handlanden Jöns Bengtsson, tillfrågades om han ville sälja fastigheten. Då så var fallet och omständigheterna gjorde det möjligt, inköpte jag densamma att bevaras på sin gamla plats. Huset var synnerligen bristfälligt. Det stod på dålig grund som måste göras om. Husets alla delar märktes varefter det revs ned helt och hållet. Sedan en stabil grund gjutits under markytan byggdes huset upp igen på sin plats i det skick det från första början haft. Det visade sig, att byggnaden enligt sakkunskapen härstammade från slutet av 1600-talet. Emellertid hade det av någon anledning förkortats. Behovet av en rymlig samlingssal var stort och jag bestämde mig för att utöka det gamla huset med ett rymligt rum för fester och dylikt. Därmed erhöll huset något av de ursprungliga rätta proportionerna. Vid årsmötet i maj 1946 överlämnades hembygdsgården till hembygdsföreningen.

Till en hembygdsförenings arbetsuppgifter hör, enligt min mening, att genomforska gamla handlingar rörande socknens liv i äldre tider. Vår förenings ordförande från begynnelsen, kyrkvärden Sven Beckman, har i många år forskat i socknens gamla handlingar och själv har jag ägnat de senaste åren åt ett konsekvent insamlande av avskrifter och fotostatkopior av olika handlingar, såsom domboksprotokoll, socken- och kyrkostämmoprotokoll m. m. Tyvärr visar det sig, att sockenstämmoprotokollen i vår socken blivit mycket styvmoderligt behandlade, ty de äldsta äro så sena som från 1785.

Numera är det både ganska billigt och lätt att skaffa sig fotostatkopior av gamla sockenhandlingar. På det sättet kan man i allsköns ro sitta hemma och tyda de många gånger svårlästa protokollen. Jag vill härmed råda sådana hembygdsföreningar, som äro intresserade av att skaffa sig en arkivsamling från sin hembygd, att just gå in för fotostatkopior. Själv har jag skaffat sådana för Stockholms-Näs' hembygdsförening både från 1500-, 1600- och 1700-talen, och har haft både nytta och nöje av dem.

För den stora utmärkelse i form av Upplands fornminnesförenings förtjänstmedalj, som jag fick mottaga i samband med förenings årsmöte 1951, vill jag i detta sammanhang framföra mitt djupt kända tack.

Herman Svenngård.